

JONATHAN LUNDBERG

FRÅN VÄRLDSKRIG TILL NÄTKRIG

HUNDRA ÅR SOM FORMADE INTERNET

JONATHAN LUNDBERG

FRÅN VÄRLDSKRIG
TILL NÄTKRIG
HUNDRA ÅR SOM FORMADE INTERNET

På 1920-talet beskrevs massmedierna som demokratins dödgrävare. Där spreds hat, lögn och propaganda snabbare än någonsin tidigare i historien. I detta hav av information skulle folk inte klara av att skilja sant från falskt, utan följa den som väckte starkast känslor.

På 2020-talet beskrivs de sociala medierna likadant. Där sprider extremister och konspirationsteoretiker sitt hat, sina lögn och sin propaganda snabbare än någonsin tidigare i historien. Den nya tekniken får återigen bära skulden för demokratins kris.

Men när dagens historiker förklarar varför demokratin befann sig i kris för hundra år sedan pekar de inte främst på massmedierna, utan snarare på ekonomiskt kaos, den stora depressionen. Vad kommer morgondagens historiker att säga om vår tid?

I boken **FRÅN VÄRLDSKRIG TILL NÄTKRIG** söker författaren och journalisten Jonathan Lundberg svaret på den frågan. Steve Jobs sa en gång att det enda sättet att förutspå vår framtid är att blicka bakåt. Därför ger vi oss ut på en historisk odysse, genom hundra år som formade internet.

ISBN: 978-91-642-0750-0

9 789164 207500

pirat
FÖRLAGET

pirat
FÖRLAGET

Tidigare utgivet av Jonathan Lundberg:
Sverigevännen (2019)

Läs mer om Piratförlagets böcker och författare på
www.piratforlaget.se

ISBN 978-91-642-0750-0

© Jonathan Lundberg 2021

Utgiven av Piratförlaget, Stockholm 2021

Omslag: Eric Thunfors

Tryckt hos ScandBook, Falun 2021

INNEHÅLL

Inledning	7
Kapitel 1: När kriget kommer	13
Kapitel 2: Massmedierna och demokratin	23
Kapitel 3: Den som slåss mot monster I	31
Kapitel 4: Makteliten och massmedierna	39
Kapitel 5: Hippierörelsen	47
Kapitel 6: Från LSD till PC	55
Kapitel 7: Det sociala nätverket	65
Kapitel 8: Amerikansk frihet	71
Kapitel 9: Japansk anonymitet	81
Kapitel 10: Frihet + Anonymitet = Kaos	89
Kapitel 11: Den globala byn	99
Kapitel 12: Anonymous	105
Kapitel 13: Från frihet till fascism	113
Kapitel 14: Internets kung	119
Kapitel 15: Gamergate	125
Kapitel 16: Den alternativa högern	133
Kapitel 17: Pizzagate	141

Kapitel 18: Den kaliforniska ideologin	151
Kapitel 19: Nättroll, nynazister och normies	159
Kapitel 20: Terrordådet i Charlottesville	167
Kapitel 21: QAnon	177
Kapitel 22: Prenumerera på Pewdiepie	187
Kapitel 23: Frankensteins monster	197
Kapitel 24: Alla presidentens tweets	205
Kapitel 25: Presidentvalet 2020	211
Kapitel 26: När krisen kommer	221
Kapitel 27: De sociala medierna och demokratin	227
Kapitel 28: Den som slåss mot monster II	235
Slutnoter	245

KAPITEL 8

Amerikansk frihet

I AUGUSTI 1991 öppnar webben upp för allmänheten, World Wide Web. Om man tidigare behövt hugga sig fram genom en djungel för att navigera på internet, är webben ett nätverk av vägar. Hjärnan bakom alltihop är Tim Berners-Lee, forskare vid CERN, den europeiska organisationen för kärnforskning. Dörren till hans kontor ligger i Schweiz, men när man går in i rummet passerar man gränsen till Frankrike. Det finns något poetiskt i det, med tanke på att hans uppfinning ska koppla samman världen.

Under sextiotalet sa medieanalytikern Marshall McLuhan att man "surfar" på ett medium om man rör sig snabbt igenom det, snarare än djupdyker i det. Om man skummar igenom en bok så surfar man – läser man varje ord så djupdyker man. Om man bläddrar mellan tv-kanaler så surfar man. Nittio-talets internetpionjärer säger att de "surfar på nätet" när de klickar från hemsida till hemsida. En av dem är McLuhans vän, LSD-gurun Timothy Leary. På sextiotalet blev Leary känd för sin slogan "turn on, tune in, drop out". Nu säger han "turn on, boot up, jack in", typ: tänd på, sätt igång datorerna och koppla upp er.¹

Trots att Timothy Leary är närmare sjuttio år gammal har han blivit en idol för unga teknikentusiaster. Han bjuds in till studentföreningar, rockkonserter och rejvpartyn där han föreläser om internet som individualismens senaste seger mot kollektivismen. Han säger att den nya tekniken kommer göra det som tryckpressen gjorde: frigöra informationsflödet, vilket genom historien flyttat makt från de mäktiga till de maktlösa.

I sin bok *Chaos & Cyber Culture* skriver Leary att kaos är det normala i universum, ordning är det onormala. Makt-havare försöker ofta upprätthålla en illusion av ordning i samhället, en ordning som legitimerar deras makt. Det var därför den katolska kyrkan fängslade vetenskapsmän som påstod att jorden inte var universums mitt, menar Leary – inte för att de hade fel, utan för att de injicerade kaos i ett ordnat system. Ett ordnat system går att kontrollera – även om ordningen bara är en illusion – men det går inte att kontrollera kaos. Den katolska kyrkans makt vilade på en rad berättelser som legitimerade den – om någon vågade påstå att de berättelserna var osanna hotade de kyrkans makt, oavsett om de hade rätt eller inte.

Därför tror Leary att dagens makthavare kommer avsky ett fritt internet – därför att den nya informationstekniken idag, precis som då, kommer injicera kaos i ordnade system. På ett fritt internet kommer det så småningom att spridas sådant som de mäktiga inte vill att de maktlösa ska se – då det äventyrar deras intressen eller deras maktinnehav. Därför kommer de förr eller senare peka på kaoset som den nya tekniken orsakar och säga att informationsflödet måste kontrolleras, för att ordningen ska upprätthållas. När det händer måste de som värde-rar rätten att tänka fritt våga stå emot. Timothy Learys tankar formar många unga teknikentusiaster: Omfamna kaoset, sky

ordningen. De upprepar Stewart Brands ord: informationen vill vara fri. Även sådan information som de mäktiga kallar falsk, farlig eller oanständig.²

Stewart Brand själv är igång med nya projekt. Under 1993 är han med och lanserar teknikmagasinet *Wired*. Det beskrivs som "världens minst tråkiga datormagasin" och "teknikens *Rolling Stone*". Det ska inte bara vara en branschtidning för Silicon Valley. I *Wired* ska den senaste tekniken visas upp på ett sätt som tilltalar den breda allmänheten. Hela projektet står på Marshall McLuhans axlar. McLuhan sa att tekniken formar människan, inte tvärtom. Det betyder att det är tekniken som styr samhällsutvecklingen, inte politiken. *Wireds* redaktion tolkar det som att politikernas främsta uppgift är att ge den nya tekniken fritt spelrum. Staten ska ta ett stort steg tillbaka, medan Silicon Valleys entreprenörer tar ett lika stort steg framåt.

I början av varje nummer pekas Marshall McLuhan ut som *Wireds* skyddshelgon och flera av de första skribenterna rekryteras från Stewart Brands tidigare *Whole Earth*-projekt. Bland dem finns John Perry Barlow: låtskrivare åt *Grateful Dead*, en av Timothy Learys närmaste vänner och en av forumet *Wells* mest aktiva medlemmar.³ Dessutom är han en hängiven cyberlibertarian; han är övertygad om att Leary har rätt, informationen ska vara fri. Ungefär samtidigt som *Wired* grundas så grundar John Perry Barlow – tillsammans med några vänner från *Well* – en lobbyorganisation som de döper till EFF: Electronic Frontier Foundation. Medan *Wired* för en kulturell kamp för internets frihet ska EFF föra den politiska kampen.

John Perry Barlow beger sig till Washington D.C. för att

övertyga politikerna om vikten av att stifta lagar som garanterar att internet förblir fritt.⁴ Stewart Brand blir en av EFF:s första styrelseledamöter. Det blir även Apples Steve Wozniak, som dessutom blir en av organisationens första finansiärer.⁵ På sextio-talet var hippierörelsen en ung antietablissemangsrörelse. Nu, trettio år senare, är de vuxna och tillbaka med ett ekonomiskt, kulturellt och politiskt kapital som kan utmana etablissemangen på allvar.

Det första steget är att baka in libertarianismen i den nya tekniken. Om tekniken sedan förändrar världen, kommer världen förändras i hippierörelsens riktning. Den blir då friare, mer jämlik, mindre auktoritär. John Perry Barlow skriver om internet:

”Vi håller på att skapa en värld dit alla är välkomna, utan vare sig för- eller nackdelar utifrån hudfärg, ekonomisk kraft, våldskapital eller födelseplats. Vi skapar en värld där alla, oavsett var de befinner sig, får yttra sig oavsett hur kontroversiella deras åsikter är, utan rädsla för att tvingas till tystnad eller att rätta in sig i ledet.”⁶

Stewart Brand skriver i Time Magazine:

”De som upptäcker internet idag blir ofta chockade när de inser att det inte alls är någon själlös koloni för torra teknokrater, utan snarare ett kulturellt Brigadoon – en blomstrande kvarleva från sextio-talet, då hippierörelsen och libertarianismen lade grunden för internetkulturen. Då framstod tankarna som farligt anarkistiska (det gör de fortfarande för många), men hippierörelsens förakt mot centraliserad makt har blivit det filosofiska fundamentet för både datorindustrin och det ledarlösa internet.”⁷

Under 1995 myntar de två brittiska akademikerna Richard Barbrook och Andy Cameron begreppet ”den kaliforniska

ideologin” för att beskriva tankegodset kring Stewart Brand, Wired och EFF. Både den politiska vänstern och högern gillar den kaliforniska ideologin, slår de fast. Under sextio- och sjuttio-talen gick vänstern och hippierörelsen samman i kampen för den kulturella liberalismen. Staten ska inte bry sig om hur medborgarna lever sina liv. Högern var deras gemensamma fiende, som ville att staten skulle uppfostra medborgarna och upprätthålla samhällets normer.

Under åttio- och nittiotalen har högern och hippierörelsen gått samman i kampen för den ekonomiska liberalismen. Staten ska låta marknaden vara fri – särskilt då vad gäller teknikbranschen. Vänstern har blivit deras gemensamma fiende, som vill att staten ska tämja den fria marknaden på olika sätt.

Kort sagt vill den libertarianska hippierörelsen att staten håller sig borta på nästan alla områden, medan vänstern och högern vill det på vissa – men olika – områden. Vänstern tycker att internet ska vara fritt i den kulturella bemärkelsen. Högern tycker att det ska vara fritt i den ekonomiska. Hippierörelsen vill att det ska vara fritt, punkt slut. Den förmågan att tilltala politiker från olika håll gör att den kaliforniska ideologin får stort inflytande när lagarna kring internet ska stiftas: ”Utan uppenbara rivaler tycks den kaliforniska ideologins seger vara oundviklig”, skriver de två akademikerna.⁸

På åttiotalet var internet en plats för teknikentusiaster och nördar, som pratade om hur den nya tekniken kunde förverkliga visionen om den globala byn. På nittiotalet, när allt fler flyttar in i byn, blir det tydligt vad invånarna främst är intresserade av: pornografi.

När människor kan göra vad de vill utan att någon annan ser, börjar de ofta med sakerna som det vore mest pinsamt

att bli påkommen med. Högst upp på listan står att titta på andra som har sex. På bara några år grundas tusentals porr-sajter, med miljoner pornografiska bilder. Teknikhistorikern Jonathan Coopersmith skriver att nätporr lockar människor till det tidiga internet "som nattfjärilar till en lampa".⁹ Tim Berners-Lee, uppfinnaren av webben, får frågan vad han tycker om det i en intervju:

– Man brukar säga att det första användningsområdet för ny teknik alltid är kopplat till sex och pornografi. Det verkar vara så mänskligheten fungerar, svarar han kort.¹⁰

Den 3 juli 1995 publicerar Time Magazine ett nummer som problematiserar porren. Omslagsbilden föreställer en liten pojke, vars ansikte är upplyst av en datorskärm. Skuggorna dansar på kinderna, hans ögon är uppspärrade av skräck, pojkens gapar. Hans händer har fallit från tangentbordet, det ser ut som om tårar tränger fram. Under hans haka står det med stora bokstäver: "NÄTPORR – en ny studie visar hur allvarligt problemet är. Kan vi skydda våra barn – och yttrandefriheten?"

Studien som numret kretsar kring är gjord av en student i elektroteknik. Ändå beskriver Times journalist det som att ett "forskningsteam" har gjort en "utförlig studie". Resultaten – som senare ska visa sig vara mycket dåligt underbyggda – sägs avslöja att framväxten av nätporr hotar barn mer än vad någon tidigare har trott. Journalisten sammanfattar det med att internet till stor del består av "pedofili (nakenbilder av barn), hebefili (ungdomar) och vad forskarna kallar för parafili – en buffé fylld med 'avvikande' porr såsom bondage, sadomasochism, uriner, avföring och sex med alla djur som går att hitta i en ladugård".¹¹ Han förtydligar att "internet är, så klart, inte bara fyllt med bilder av människor som har sex med hundar". Därför uppmanas de som vill stifta lagar kring pornografin

att också ta hänsyn till yttrandefriheten på nätet.

Det gör de inte. En konservativ politiker letar upp den grövsta pornografin han kan hitta online. Sedan skriver han ut bilderna och visar upp dem inför kongressen:

– Playboy och Hustler är som studiematerial i söndagsskolan jämfört med detta, säger politikern.¹²

Därefter går allting fort. Under 1996 dör Timothy Leary av prostatacancer och delar av hans aska skjuts ut i rymden. Samma år gör makthavare det som han varnat för – de pekar på internets kaos, med nätporren som främsta exempel, och säger att de måste bringa ordning. I februari 1996 röstar den amerikanska kongressen igenom en censurlag som kallas för Communications Decency Act (CDA). Lagen förbjuder alla sexuella yttranden på internet – både i text, bild och filmform – om barn kan få syn på dem.¹³ Det innebär att den som har pornografi på sin hemsida måste se till att barn inte kan nå den. Den som har en hemsida som barn kan nå måste se till att där inte finns porr. Det här väcker en följdfråga som kongressen måste besvara: Vad händer om man driver en hemsida där vem som helst kan publicera material? Om man exempelvis driver ett öppet diskussionsforum och en användare publicerar en pornografisk text, bild eller film? Kan då forumägaren bli dömd eftersom yttrandet funnits tillgängligt på dennes hemsida, som i sin tur har varit tillgänglig för barn?

Tidigare domar pekar åt olika håll. Under 1991 drogs ett nätforum inför rätta för en olaglig kommentar som publicerats där och inte raderats. Ägarna försvarade sig med att de inte håller koll på vad som skrivs på forumet. De är som brev-bärare: de levererar breven, men har ingen aning om vad som står i dem – alltså kan de inte hållas ansvariga för innehållet.

Domstolen höll med: forumägarna kunde inte dömas för andras olagligheter, de var distributörer av innehåll snarare än publicister av det.

Men fyra år senare, 1995, drogs ett annat nätforum inför rätta av samma skäl. Den här gången sa ägarna att de försöker hålla koll på vad deras användare skriver – och de försöker hålla forumet familjevänligt. De raderar kommentarer som de bedömer vara olagliga eller olämpliga, men den här kommentaren hade de missat. Då slog domstolen fast att de själva hade tagit på sig ansvaret som publicister. De var inte som brevbärare: de kollade igenom breven och rensade bort en del av dem. Därför kunde de dömas för innehållet i kommentarer som de hade låtit stå kvar.¹⁴

De här två rättsfallen skickar signalen att det bästa man kan göra som forumägare är att bete sig som en brevbärare. Håll inte koll på vad användarna skriver, rensa inte bort något – då kommer du inte hållas ansvarig om de skriver något olagligt. Så när Communications Decency Act ska röstas igenom väcker det frågan på nytt. Ska den som driver ett forum kunna bli dömd för pornografi som publiceras där? Är det bästa man kan göra som forumägare alltså att inte radera något sådant innehåll, för att slippa ta ansvar för det? Det går tvärtemot syftet med lagen, som är att minska mängden pornografi på nätet. Den som försöker ha ett familjevänligt forum borde belönas istället för att bestraffas.

Lobbyorganisationer som EFF protesterar också. De menar att yttrandefriheten på internet är hotad, eftersom ingen kommer våga driva ett öppet diskussionsforum om de kan dömas för vad deras användare publicerar där. Samtidigt bör den som driver ett sådant forum vara fri att moderera det enligt sina egna regler, tycker EFF.

För att lösa de här problemen röstar politikerna igenom ett tillägg till CDA, som kallas avsnitt 230. Det här tillägget är avgörande för internets framtid. Långt senare kommer akademiker att kalla det "orden som formade internet". Avsnitt 230 säger i korthet att den som driver ett forum inte ska hållas ansvarig för vad andra publicerar där – men ändå ska ha rätten att moderera sitt forum fritt och rensa bort både olagligt och olämpligt innehåll därifrån.

Avsnitt 230 fyller alltså två syften. Dels ska avsnittet se till att folk vågar driva internetplattformar som är öppna för allmänheten, dels se till att den som driver en sådan plattform vågar moderera den. Att denne ska få rensa bort både olagligt och olämpligt innehåll från sin plattform är en nyckelformulering. Det betyder att även om nätporr skulle bli lagligt igen, skulle en forumägare ändå ha rätt att radera sådant om denne vill hålla forumet familjevänligt. Ägaren bestämmer själv vad som är olämpligt.

Det är en seger för den kaliforniska ideologin. Staten tar ett stort steg tillbaka och låter varje amerikansk it-entreprenör själv reglera sin plattform. Den som ogillar hur ett forum sköts kan enkelt flytta över till ett annat. Vid den här tiden finns ett nästintill oändligt antal nätforum, de flesta är små. Men vad händer om en, eller ett par, plattformar lyckas samla miljard användare? Om den politiker, journalist eller opinionsbildare som vill nå en stor publik måste ha tillgång till dessa plattformar, medan plattformsägarna själva bestämmer fritt vem eller vad som får synas och höras där? Det skulle ge dem – låt oss kalla dem Facebook, Twitter och Youtube – enorm makt över samhällsdebatten. Då skulle informationsflödet på stora delar av internet gå från att vara fritt till att vara kontrollerat av ett fåtal makthavare – precis sådana som hippies

och hackare tänkt att den nya tekniken ska frigöra folket från. Skillnaden vore att maktavarna satt i Silicon Valley snarare än i Washington D.C. Men på nittioalet kan få föreställa sig att så stora plattformar skulle kunna växa fram.

Därför är EFF nöjda med avsnitt 230, men de vill fortfarande riva upp resten av CDA; porren ska släppas fri igen. Representeranter från EFF träffar politiker, inleder rättsprocesser och uppmanar alla som vill ha ett fritt internet att protestera mot CDA. Under 1997 river Högsta domstolen upp censurlagen – de håller med EFF om att den kränker yttrandefriheten. En av domarna citerar till och med Marshall McLuhan. Han skriver att lagen riskerar att ”bränna ner den globala byn i försöken att grilla en gris”.¹⁵ Däremot ska avsnitt 230 överleva, bestämmer domarna.¹⁶ EFF hyllar beslutet och kallar avsnittet för ”den viktigaste lagen för att skydda yttrandefriheten online”.¹⁷

KAPITEL 9

Japansk anonymitet

UNDER 1996 GRUNDAS ett japanskt nätforum vid namn Ayashii World, Skuggvärlden. På det amerikanska forumet Well sades det att varje medlem ägde sina egna ord. De fick skriva vad de ville, men allt de skrev var kopplat till deras egna namn – frihet under ansvar.

Japan är ett land med strikta sociala koder. Det gäller att säga och göra rätt saker, för att inte förlora omgivningens respekt. För att kunna tala helt fritt i Japan krävs anonymitet. Därför är Ayashii World ett helt anonymt forum. Användarna behöver inte registrera sina riktiga namn – de behöver inte ens registrera några användarnamn. Istället får alla som skriver något på forumet samma smeknamn: Namnlös.

Många av forumets första användare är ungdomar som på japanska kallas ”otaku”, typ ”nördar”. En otaku brinner passionerat för någonting, oftast något udda. Sådant har varit tabu i alla länder, i alla tider – men särskilt i nittioalets Japan.

Under åttiotalet skakades landet av en ung man som kidnappade, våldtog och mördade fyra flickor. Efter att mannen gripits upptäckte journalister att han var besatt av manga – japanska serietidningar. Hans familj och släktingar vittnade

om att han sedan barnsben suttit ensam och läst serier istället för att umgås med vänner. Journalisterna ringde psykologer och frågade om mangan kunde ha orsakat mordet. En del svarade ja: att sitta ensam och läsa serier – särskilt sådana med våldsamhet eller sexuellt innehåll – kan vara skadligt för ungdomar. Det ledde till tidningsrubriker i stil med "Flickorna han dödade var som karaktärer från hans serietidningar".¹

I massmedierna började mannen kallas för Otakumördaren. Under flera månader beskrevs otakurörelsen som psykiskt sjuk person, som i brist på mänsklig kontakt förlorat greppet om verkligheten.² En psykolog sa:

– Det kan låta fruktansvärt, men det finns hundratusen ungdomar därute med samma intressen som han – vi har en latent armé av mördare i landet.³

Detta utlöste en moralpanik där ungdomar pressades till att inte läsa manga, titta på anime – japansk tecknad film – eller spela våldsamma datorspel. Då moralpaniken nådde sin topp, i början av nittioåret, drabbades Japan av ekonomisk hårdsmälta. Många unga blev arbetslösa och fördrev tiden med just manga, anime och datorspel.

Antagligen är det därför som Ayashii World exploderar i popularitet 1996. Där kan otakurörelsen diskutera sina tabubelagda intressen i skydd av anonymiteten. Eftersom forumet är textbaserat och fyllt av kreativa, sysslösa ungdomar som älskar bilder, börjar de experimentera med hur de kan skapa bilder med hjälp av text. Genom att använda symboler på tangentbordet lyckas de knäpa ihop kattbilder som de skriver fina texter bredvid. En av de första kallas för Giko Neko, en bild av en söt, leende katt ihop med texten "snälla dö". Om någon på forumet skriver något dumt så skickar de andra kattbilden. Någon annan gör om bilden så att katten

är sur. Sedan tar någon bilden av den sura katten och skriver "du verkar glad – sluta genast upp med det" bredvid. Då kan den bilden skickas som svar till dem som kommer till forumet och berättar solskenshistorier. Det blir grunden för det som senare kommer att kallas "memkulturen", där bilder och texter tillsammans blir något större än var för sig.

Tidskriften Wired är först med att beskriva otakurörelsen för amerikanska läsare:

"De kopplar av med sexig manga eller våldsamma datorspel. De skyr samhällets normer. Resultatet: en växande ungdomsgeneration bestående av åtminstone hundratusen otaku – japanska tidningar beräknar att det kan handla om en miljon – som är för blyga för att prata med en växeltelefonist, men regerar vid sina tangentbord."⁴

De flesta är män. De har ofta blivit mobbade som barn, på grund av sina udda intressen. En del har haft svårt att skaffa vänner, många av dem har aldrig lyckats hitta kärleken. De pratar mycket om sex, eller rättare sagt en upplevd brist på sex. Wired intervjuar en trendsättare inom otakurörelsen, som själv skrivit en bok kallad *Otakuhimlen*:

– Att runka är bättre än att ha sex. Jag är nog rädd för sex. Eller, rädsla är nog fel ord. Jag kommer bättre överens med föremål än med människor. Om det gick att ha sex med föremål skulle jag inte vara rädd för sex, säger mannen.

Ayashii Worlds användare har en becksvar humor. De skämtar om ändlös ensamhet, psykisk ohälsa och självmordstankar. Andra gånger attackerar de hemsidor där "normies" umgås – de som tar med sig samhällets sociala normer ut på internet. Otakurörelsen vill tvinga bort dem. Internet ska tillhöra de onormala, udda och utstötta, det ska inte vara ytterligare en arena där de populära poserar.

Så de utför räder – invaderar hemsidorna under påhittade namn och skriver saker som är så långt ifrån det normala som det går att komma. Ofta handlar det om att chocka, äckla och skrämmas så pass att normies inte vet hur de ska reagera. De hackar konton, programmerar sin egen mjukvara som kan dränka kommentarsfält i floder av spam och släcker hemsidor genom avancerade överbelastningsattacker.

Efter bara något år blir Ayashii World mer populärt än vad grundaren räknat med. Sajten blir överbelastad och börjar krascha, till användarnas stora frustration. Det är oklart exakt vad som händer härnäst, men klart är att det uppstår konflikter som leder till att grundaren bestämmer sig för att stänga ner forumet 1998.

År 1999 skapas ett nytt forum som kallas 2channel, hädanefter förkortat 2chan. Det är närmast en kopia av Ayashii World, och forumets gamla användare flödar över dit. Där fortsätter den japanska internetkulturen att utvecklas, med prat om manga, anime, datorspel, psykisk ohälsa, katter, memkultur, porr, droger, jobb, hackande, becksvalt humor och nyhetsskvaller. När det sker ett mord fylls 2chan snart med uppgifter som ännu inte nått ut i massmedierna. Ibland visar sig skvallret stämma – någon som har varit på plats vet något som journalisterna ännu inte fått bekräftat – andra gånger är det struntprat. Den som varit på 2chan ett tag utgår snart från att allt är struntprat – men ibland är 2chan först med riktigt stora avslöjanden.

Det första genombrottet som lyfter forumet ur skuggvärlden in i strålkastarljuset kommer när en användare laddar upp en ljudinspelning. Inspelningen avslöjar hur användaren, en till synes blyg teknikentusiast, blir trakasserad av personalen på ett stort, välkänt japanskt teknikföretag. Berättelsen

exploderar, 2chans användare går till attack mot företaget, journalister får nys om det och ställer företaget till svars – och i ett land där gott uppförande är A och O ber företags chefer om ursäkt med mössan i hand. För första gången har 2chan givit upphov till en egen nyhet.⁵

Efter millennieskiftet blir det uppenbart att nittiotalets ekonomiska härdsmläta inte är över än. Ett förlorat decennium verkar bli två. I den ekonomiska expansionen efter andra världskriget började många japaner identifiera sig med sina företag och främst känna lojalitet gentemot dem, snarare än med och mot nationen. Företagen tog hand om dem med rejäla löner, trygga avtal och pensionsprogram. Nu när många ungdomar saknar trygga jobb har allt fler börjat vända sig tillbaka till den gamla identiteten: nationen. Särskilt på forum som 2chan, där majoriteten består av unga män i utanförskap. En del av dem försöker peka ut skyldiga till att Japans drömmar om att bli en global supermakt har gått i kras: politikerna, massmedierna och akademikerna. De pekar ut kvinnor och invandrargrupper som skyldiga till deras personliga misär. Och de flyr in i fantasivärldar som nätkulturen, manga och anime. Den här gruppen av unga arga män börjar snart kallas netto-uyoku, näthögern.⁶

Samtidigt konkurrerar Japan med Sydkorea om att få arrangera fotbolls-VM 2002. Striden mellan dem blir särskilt hård, eftersom det finns en lång historia av konflikter mellan nationerna. De båda länderna kritiserar varandra och säger att det andra landet inte skulle klara av ansvaret. I en märklig kompromiss beslutas det att länderna ska dela på mästerskapet – som när två syskon får dela på en leksak.⁷

Varken japaner eller sydkoreaner blir nöjda med kompromissen. Trots det beskriver journalisten Furuya Tsunehira, en

expert på 2chan och internetkulturen, hur massmedierna i de båda länderna är "nästan maniskt positiva" till samarbetet.⁸ De beter sig som föräldrar, som försöker hålla uppe den goda stämningen när de två syskonen börjar bråka om leksaken de skulle dela på.

Saker och ting blir mångfalt värre under mästerskapets gång. Fotbollsälskare världen över – inte bara i Japan, men särskilt där – anklagar Sydkorea för att spela fult och komma undan med det. De misstänker att domarna hjälper sydkoreanerna. Trots att det är den stora snackisen ute bland japanerna fortsätter tidningar, radio och tv-kanaler att rapportera ganska lite om fientligheten. Då söker sig allt fler till 2chan. Faktum är att 2channel blir det mest googlade ordet i Japan 2002.⁹

Där klagar de på sydkoreaner och massmedier – och nethögern är mest högljudd av dem alla. De utnyttjar den fientliga stämningen för att "rödpillra" de nya användarna. Begreppet att rödpillra någon kommer från filmen *The Matrix*. Där lever huvudpersonen Neo i en drömvärld, tills han tar ett rött piller och vaknar upp till verkligheten. Nethögern menar att det japanska folket måste svälja det röda pillret och vakna upp till det lurendrejeri som etablissemangen utsatt dem för.

I takt med att 2chan växer kommer fler i kontakt med nethögern. Det är svårt att veta hur stor del av forumets användare som sympatiserar med dem, men de är väl synliga och svåra att missa för dem som tillbringar tid där. Snart är 2chan världens största internetforum med miljoner unika användare varje månad.¹⁰

Under 2004 får forumet sin nästa skjuts framåt. I ett hörn av 2chan tillägnat "män med dålig kärlekslycka" berättar en ung man om något han varit med om. När han åkte tåg såg han

en ung kvinna bli trakasserad av en full, äldre man. Den unga mannen samlade till sin egen förvåning mod och stod upp för kvinnan. Fyllot började slåss – och det hela slutade med att polisen kom dit och arresterade honom. Efter incidenten bad kvinnan om den unga mannens adress, för att kunna skicka honom en gåva – ett vanligt sätt att visa tacksamhet i Japan. Han stammade fram adressen, men vågade inte säga något mer. Så nu sitter han sent på natten, på alla hjärtans dag dessutom, och förbannar sig själv. Varför frågade han inte vem kvinnan var, varför vågade han inte prata med henne?

Två dagar senare återvänder mannen till forumet. Nu har han fått gåvan: två tekoppar. På paketet står kvinnans namn, adress och telefonnummer.

"Men jag vågar inte ringa henne ㄣㄣ", skriver mannen. Symbolen i slutet av meningen är typisk för 2chan, en bild skapad av tecken på tangentbordet. Den föreställer en nedslagen person som ligger på knä, med handflatorna i marken.

Nu händer något ovanligt. De andra användarna pressar honom att ringa henne. De ger honom tips på vad han ska säga. Hundratals kärlekslösa män går samman för att en av dem ska få uppleva kärleken. Mannen tar återigen mod till sig och lyfter telefonen. Han frågar kvinnan om hon skulle vilja träffa honom igen – och hon svarar ja.

De kommande veckorna återkommer han till 2chan gång på gång. När de ska gå på sin första dejt ger de andra männen tips på vart han kan ta henne, hur han ska bete sig, vad han ska ha på sig, hur han ska fixa sin frisyra och vad de kan prata om. Dejten går bra och mannen återkommer för att berätta att de två nu har blivit ett par. Efter bara två månader friar han till henne – och hon svarar ja. Han återvänder till 2chan för att uppdatera de andra, och forumet fylls av hurrarop och

lyckönskningar. Men det blir också hans sista inlägg där. Han är inte längre en av de kärlekslösa männen.

Tråden som mannen startade har nu fått trettiotusen inlägg. Historien når fram till journalister, som tar den vidare till allmänheten. Ett förlag kommer över rättigheterna för att göra berättelsen till en bok. De tar tråden från 2chan och redigerar den till en kärleksnovell. Eftersom tråden är fylld av internetslang som de flesta japaner inte känner till – men som förlaget vill bevara, eftersom det är en viktig del av historien – lägger de in en ordlista i slutet av boken som förklarar internetkulturen för läsarna.

På bara tre veckor säljs boken i en kvarts miljon exemplar.¹¹ Historien blir både film och tv-serie. I tidningsartiklar, radio-program och tv-shower pratar människor om den mystiska otakurörelsen. För första gången på årtal beskrivs de inte främst som onormala, obehagliga äckel, utan snarare som missförstådda, blyga romantiker.

Marknaden för manga, anime och cosplay – att klä ut sig till en karaktär från en tecknad serie – växer kraftigt. Wired påstår att det som skrivs på 2chan nu har större inflytande över vad befolkningen tänker och tycker än "premiärministern, kejsaren och de traditionella medierna tillsammans".¹² Snart visar studier att sjuttio procent av Japans ungdomar identifierar sig som otaku, i ordets positiva bemärkelse. Nörden har blivit skolgårdens kung – och fantasivärldarna har blivit japanska exportvaror.¹³

KAPITEL 10

Frihet + Anonymitet = Kaos

DAGENS VÄSTERLÄNDSKA UNGDOMAR är uppvuxna i de japanska fantasivärldarna. Som barn spelade de tv-spel från Nintendo, såsom Super Mario och The Legend of Zelda. De tittade på animeserier som Pokémon, Yu-Gi-Oh! och Sailor Moon. Under deras första skoldag fanns Hello Kitty-väskor överallt. På rasterna bytte de japanska spelkort. Efter att skoldagen var slut läste de mangaserier som Dragon Ball och Naruto eller vårdade sina tamagotchi. De lekte ninjakrigare och samurajer, sjöng karaoke, tränade karate, judo och jiu-jitsu. Som tonåringar fångades de upp av den japanska teknikjätten Sony, vars Walkman och Playstation har erövrat hela världen.

Samma år som det japanska forumet 2chan grundas, 1999, grundas också det amerikanska forumet Something Awful. Nittioalet har präglats av hippierörelsens teknikoptimism – men Something Awfuls slogan är det mer pessimistiska påståendet "internet gör dig korkad".¹ Det är inte ett anonymt forum, men väldigt amerikanskt i sin frispråkighet. Det mest populära delforumet heter Fuck You And Die. Det näst mest

populära är Anime Death Tentacle Rape Whorehouse – där diskuteras japansk populärkultur. Det är ett namn som kräver en förklaring. I Japan är det förbjudet att visa nakna könsorgan i bild eller på film. Därför är pornografin som kommer därifrån kraftigt censurerad. Japanska tecknare har kringgått den censuren genom att rita pornografi där könsorganen är utbytta mot olika sorters symboler. En sådan symbol är fuktiga tentakler som slingrar uppför mjuka kvinnokroppar. I försöken att motverka vanlig pornografi gav den japanska censuren upphov till den ökända tentakelporren.

Hur många japaner som tittar på tentakelporr är omtvistat, men för amerikaner – som slagits med näbbar och klor för att pornografin ska vara fri och ocensurerad – är det bisarrt att något sådant existerar. Därför har tentakelporren kanske fått större spridning i USA än i Japan, eftersom den ses som en exotisk kuriositet. I Anime Death Tentacle Rape Whorehouse blandas således alldaglig anime och manga med pornografiska serier tecknade i samma stil – kallade hentai – och med den oftast ironiska tentakelporren. Grundaren av Something Awful är dock bekymrad över vad som sker på delforumet.

Han tycker att kvinnorna i de pornografiska mangaserierna ofta ser ut mer som barn än vuxna. Ändå har de stora bröst, putande rumpor och rodnande kinder. När han frågar medlemmarna vad bilderna föreställer säger de att det är så kvinnor ser ut tecknade i mangastil. De får utslätade drag, stora glansiga ögon och spåda kroppar som gör att de ser barnsliga ut – men bilderna föreställer vuxna.

Grundaren – som själv avskyr japansk populärkultur, och som mest har valt delforumets namn för att förnedra dem som hänger där – tycker att det låter som skitsnack. Han är orolig att de är – eller ska locka dit – pedofiler. Därför stänger han av

några av forumets mest kända medlemmar, i en avstängning han kallar "the pedocaust".²

Det upprör många andra medlemmar. En av dem är Christopher Poole, en femtonårig teknikälskare som bor i New York och är besatt av japansk populärkultur. När han blir äldre kommer han beskriva det som att han vid den här tiden mår dåligt:

"Jag var överviktig, på gränsen till fet", kommer han att skriva på sin framtida blogg. "Varje dag drack jag två liter cola och lade sex till tolv timmar på att spela tv-spel i ett rum med fördragna gardiner, jag gick nästan aldrig ut eller träffade någon."³

Poole stör sig på att Something Awfuls grundare behandlar hans vänner sämre än resten av forumet. Dessutom har han upptäckt 2chan – och en ny version av 2chan där man kan ladda upp riktiga bilder ihop med sina texter, döpt till Futaba Channel. Men allt på Futaba Channel är, liksom på 2chan, skrivet på japanska. Så Christopher Poole bestämmer sig för att kopiera Futaba Channel från grunden och översätta hemsidan till engelska. I oktober 2003 lanserar han sitt eget forum: 4chan.

Avsnitt 230 från nittioalet säger att en amerikansk forumägare får, men inte behöver, radera innehåll som denne anser är olämpligt. Something Awfuls grundare använder den friheten despotiskt, han raderar allt sådant som inte passar honom personligen. Stör han sig på en person stänger han av den. Gillar han inte en diskussion stänger han ner den. Vaknar han på fel sida får medlemmarna akta sig.

Christopher Poole bestämmer sig för att utnyttja friheten som lagen ger tvärtom: på 4chan ska inget olämpligt raderas, bara det olagliga. Användarna ska få yttra sig hur de vill.

Precis som på 2chan är de anonyma. När de skriver ett inlägg står där inget användarnamn, bara Anonymous. Därför kallas användarna "anons".

Poole beger sig till Anime Death Tentacle Rape Whorehouse för att berätta om sitt nya forum – och nyheten tas emot väl. Till en början finns bara två kanaler på 4chan: /a/ – för diskussioner om anime och manga, /b/ – för blandade diskussioner. Efter bara ett dygn blir /a/ så dränkt i hentai – tecknad pornografi – att Poole skapar en egen kanal för det. Sedan dränks /b/ i diskussioner om tv- och datorspel, varpå det får en egen kanal. Sedan följer kanaler för otecknad pornografi, yaoi – homoerotik, guro – grotesk pornografi, oekaki – eget ritande, ny teknik, vetenskap och matematik, historia, musik, vapen, bilar och bordsspel. Efter bara en vecka berättar Poole att 4chan har fått hela en miljon sidvisningar.⁴

Det dröjer inte länge förrän Christopher Poole ställs inför samma dilemman som Something Awfuls grundare. I forumet för hentai dyker det upp tecknade bilder som tycks föreställa minderåriga flickor snarare än vuxna kvinnor. Eftersom sådana bilder – kallade lolikon – är lagliga i USA skapar Poole en ny kanal tillägnad dem istället för att radera dem. Det är en strategi som kommer utmärka Christopher Poole under hans tid som 4chans administratör. När olämpligt innehåll över-
svämmas sajten skapar han hellre nya kanaler dit han isolerar det än raderar innehållet.

Efter ett år blir dock bilderna av de minderåriga flickorna för mycket även för honom. Även om lolikon är lagliga beslutar han att de ska förbjudas på 4chan. Det kan tyckas som ett litet steg, men det är av stor betydelse för forumets utveckling. Det betyder att det trots allt finns gränser för yttrandefriheten på 4chan – Christopher Poole kan tänka sig att radera det som är

olämpligt, inte bara det som är olagligt. Men ribban för vad han anser är olämpligt nog för att radera ligger fortfarande högt.

4chan bygger vidare på 2chans memkultur, alltså den japanska trenden att ta bilder och skriva fyndiga texter till dem, för att de tillsammans ska bli något större än bilden och texten var för sig. I Japan brukar föräldrar som nattvandrare kallas för "björnar". Deras uppgift är att skydda barn och unga. Så när någon publicerar något barnförbjudet på 2chan brukar andra kommentera med bilden av en springande björn – skapad med hjälp av tecken på tangentbordet – som en signal om att barn borde hålla sig borta.

På 4chan börjar användarna kommentera med björnbilden under lolikon. Sedan dyker björnen upp så fort någon efterfrågar sådana bilder. Snart är björnen tätt förknippad med pedofili. Att kommentera med björnbilden under någons inlägg blir ett sätt att säga "du är pedofil" utan att säga det rakt ut. Björnen börjar därför kallas för pedobear, pedofilbjörnen. En dag spekulerar en användare i att björnen kanske inte alls befinner sig på 4chan för att skydda barn från pedofiler – utan själv är pedofil. Varför skulle björnen annars dyka upp i tråd efter tråd med barnpornografi? Pedofilbjörnen är kanske ingen björn alls, utan en man klädd i björndräkt för att locka till sig barn. Någon ritar en bild av björnen som nu sitter i en skåpbil utanför en skola. På sidan av bilen står det: "GRATIS GODIS". Forumet bryter ut i ett kollektivt asgarv. Fler bygger vidare på skämtet. Någon publicerar en ny björnbild med en ny text:

"Min flickvän kallar mig pedofil – det är ett stort ord för en sexåring"

Sedan kommer ytterligare en:

"Flickor ska vara som bra viner – nio år gamla och inlåsta i källaren"

Sedan en till:

"På en skala från ett till tio – hur gammal är du?"

Så utvecklas memkulturen, steg för steg, bild för bild, text för text. Ordet mem kommer från grekiskans mimeme, som betyder imitation. Mem kan vara vad som helst som andra imiterar och gör sina egna versioner av. Det kan vara en bild eller en text, men det kan också vara en film, en dans eller en låt. Det lättaste sättet att förstå memkulturen är att tänka på Michael Jackson. När han skapade moonwalken lockade han andra att imitera den, göra sina egna versioner av dansen. Moonwalken var memabel, den hade hög memabilitet. Men de flesta av dåtidens ungdomar dansade ensamma framför spegeln, de fick aldrig visa sina danser för andra – alltså kunde det inte skapas någon memkultur där ungdomarna byggde vidare på varandras versioner. Alla härmade Michael Jackson, vilket innebar att dansen inte förändrades om inte han förändrade den. Men på internet är konsumenterna av innehåll också producenter, precis som Marshall McLuhan förutspådde att de skulle bli. Det innebär att den som ser en dans på nätet också kan ladda upp sin egen version av den. På det viset förändras dansen gradvis, i takt med att människor gör nya versioner av varandras versioner. För varje version som skapas kommer man allt längre från originalinnehållet, tills det inte längre går att känna igen om man inte följt hela memifieringsprocessen. På så vis skapar man en memkultur som är unik för dem som lever sina liv på internet. De som inte gör det kan ofta inte förstå den.

Det vore ingen överdrift att kalla 4chan för den västerländska memkulturens vagga. Under åren kommer tusentals tren-

der att födas där för att sedan spridas vidare över hela internet. Trendernas frön kommer ofta från 2chan, men på 4chan översätts de från japanska till engelska och får en twist – som med pedofilbjörnen.

4chan ökar fort i popularitet, särskilt bland unga, teknikälskande män som gillar den grova, gränslösa humor som växer fram där. Hälften är amerikaner, enligt forumets egen statistik. Den andra hälften består av européer, kanadensare och australiensare. Deras jargong är hård både mot sig själva och mot andra. Många av dem skämtar om depressioner, ångest och självmordstankar på sätt som antyder att de själva kämpar mot sådana problem. De kallar varandra autistiska, feta, fula, socialt efterblivna och för evigt ensamma. Det är en del av deras memkultur – en drift med hur omvärlden ser på dem: som de utfryssta nördarna som sitter i sina föräldrars källare. Att bli kallad något sådant på 4chan är hedrande, det visar att man är del av gemenskapen. Det värsta man kan bli kallad är "normie".

Inom grupper av människor etableras alltid normer, som kan vara uttalade eller outtalade. Det är sociala spelregler som varje gruppmedlem förväntas följa för att bli accepterad av de andra. Ett etablissemang kan definieras som en minoritet i en grupp som har inflytande nog att etablera normer som majoriteten i gruppen sedan följer. Den majoriteten kan kallas normies. Vill man vara neutral kan man kalla dem "normala människor". Ordet normie har en mer nedsättande innebörd. En normie beter sig som den förväntas göra i en grupp utan att ifrågasätta beteendet. Normies funderar inte på vad som är rätt eller fel; deras främsta mål är social acceptans. Om andra i gruppen mobbar någon så hakar de på mobbningen för att

inte sticka ut. Många av 4chans anons har blivit kallade "konstiga" av normies sedan de gick i förskolan. De passar inte in i samhällets normer, de är udda, ensamma och inte sällan mobbade. Därifrån kommer deras förakt mot det normala, mot normies och mot etablissemang av olika slag. I en text som får spridning på 4chan listas sådant som användarna anser utmärker en normie:

"Du får komplimanger"

"Du har förlorat oskulden"

"Du kan lätt föra ett samtal"

"Dina föräldrar är stolta över dig"

"Du har varit på en konsert med vänner"

"Tio eller fler vänner skulle komma på din begravning"

"Du tillbringar sällan din födelsedag eller nyårsafton ensam"

Om detta stämmer in på dig ska du hålla dig borta från 4chan: de anonyma delarna av internet är en fristad för dem som saknar social acceptans i verkligheten. Såvida du inte är en furry.

En furry är någon som har en brinnande passion för antropomorfa djur, alltså djur som beter sig som människor: de mest klassiska exemplen skulle kunna vara Musse Pigg och Kalle Anka. Furries tittar gärna på tecknade filmer och läser serier om sådana djur, somliga hittar på sina egna furry-karaktärer – kallade fursonas. Ytterligare andra tillverkar hela djurdräkter och träffas för att rollspela i verkligheten.

För en del finns tveklöst en sexuell dimension i det. Det produceras mängder av furryporr: tecknad pornografi där människolika djur har sex. Ett tag översvämmas 4chan av porrbilder som involverar de färgglada hästarna från My Little Pony. De tecknas i klassisk mangastil med stora glansiga ögon, undergivna blickar, rodnande kinder och putande

rumpor. Furrys älskar 4chans anonymitet eftersom deras intresse är så udda – men forumets övriga användare älskar att reta dem, som när den mobbade killen på skolgården plötsligt ger sig på någon ännu svagare. Christopher Poole är drivande i det, som en del av 4chans etablissemang.

Den 1 april 2005 annonserar han att 4chan ska få sin alldeles egna furrykanal. Det är inte konstigt – det är ju så han brukar göra när olämpligt innehåll fyller forumet. Många antar dock att det är ett aprilskämt. Furries samlas i kanalen och dränker den med både pornografiska och icke-pornografiska bilder av djur med mänskliga drag. Men den 2 april finns kanalen, till mångas förvåning, fortfarande kvar. Ryktet sprider sig både över 4chan och över internet i stort, tusentals furries välfärdar dit. Den 3 april slår Christopher Poole igen sin fälla. Han samlar ip-adresserna från alla som har publicerat något i kanalen och blockerar dem för evigt. I flera månader är forumet nästan fritt från furries. Poole blir hyllad som en hjälte av 4chans egna normies – som följer forumets sociala spelregler utan ifrågasättande.⁵